

Attitude and Behavior Towards Environmental Problems of Junior High School Students in Educational Region 2

Bundit Dulyarak

M.Sc.(Environmental Management),
Department of Demonstration School, Faculty of Education,
Prince of Songkla University

Abstract

The purposes of this research were to study the attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of junior high school students in the Educational Region 2 by comparing them on the basis of sex, school size, studying achievement and taking Population and Environment courses and also studying the relationship of attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems.

The sample of this study consisted of 395 junior high school students in the Educational Region 2. The instrument used in this research was a questionnaire on the attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems. The data was analysed by using percentage, means, standard deviation, t-test, F-test from one way analysis of variance proceeded by the test on the differences of variance by Scheffe's and Pearson product moment correlation coefficient.

The findings indicated that

1. The attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of the students were at good level. The students had awareness on environmental problems, had responsibility and had good deeds in keeping the quality of environment.
2. The attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of the students who coming from different school sizes were found to be significantly different at 0.01 level.
3. The attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of male and female student showed no difference.
4. The attitude, behavior attitude and behavior towards environmental problems of the students who had low and high studying achievement were found to be significantly different at 0.05 level.
5. The attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of the students who studied and never studied Population and Environment courses showed no difference.
6. The attitude, behavioral attitude and behavior towards environmental problems of the students had positive relationship significantly at 0.01 level and had one at low level.

Key words : attitude, behavior, environmental problems, environmental education, junior high school students, Educational Region 2

เจตคติ และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2

บัณฑิต ดุลยรักษ์

วท.ม.(การจัดการสิ่งแวดล้อม),

ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2 เปรียบเทียบเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 395 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม และแบบวัดเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการทดสอบที (t-test) ค่าการทดสอบเอฟ (F-test) จากเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way analysis of variance) ทดสอบความแตกต่างของตัวแปรด้วยวิธี Scheffe's Test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี นักเรียนมีจิตสำนึกต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบ และจะประพฤติปฏิบัติตนในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. นักเรียนเพศชายกับเพศหญิงมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน
4. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
5. นักเรียนที่เคยเรียนกับไม่เคยเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) มีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน
6. เจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

คำสำคัญ : เจตคติ, พฤติกรรม, ปัญหาสิ่งแวดล้อม, สิ่งแวดล้อมศึกษา, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น, เขตการศึกษา 2

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญของโลก ปัจจุบันสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในหลายประเทศทั่วโลกกำลังอยู่ใน

สภาพวิกฤตและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับ ได้แก่ ภัยแล้ง ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากปรากฏการณ์เอล นินโญ (El Nino) ป่าไม้ถูกทำลาย การสูญพันธุ์ของ

สัตว์นานาชนิด มลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง สารพิษจากกระบวนการผลิตขยะและสิ่งปฏิกูล ฝุ่นละออง ฯลฯ วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นปัญหาที่สังคมโลกต้องเผชิญและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่ประสบปัญหามลพิษและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลพวงของการพัฒนาที่ผ่านมานั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมนานัปการ วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเริ่มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นประเทศ 1 ใน 15 ของโลกที่มีปัญหามลพิษมากที่สุด สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือจากค่านิยมที่ผิด ๆ ดังนั้นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตรงจุดคือการแก้ไขพฤติกรรมของมนุษย์ ปลูกฝังเจตคติที่ดีให้กับประชาชนโดยใช้กระบวนการทางการศึกษา

การให้การศึกษारेื่องสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างถาวร เพราะการศึกษาจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรม กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมมุ่งหวังให้เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปเกิดเจตคติที่ดี มีพฤติกรรมที่ถูกต้องจึงได้บรรจุเนื้อหาสิ่งแวดล้อมไว้ในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีการบูรณาการอยู่ในทุกเนื้อหาวิชาทุกระดับชั้น และในสถานการณ์ของโลกปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการเห็นความจำเป็นที่นักเรียนควรได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยตรงจึงได้พัฒนารายวิชา ส 051 (สิ่งแวดล้อมศึกษา) เป็นวิชาเลือกเสรี และ ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) เป็นวิชาบังคับเลือกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ได้จัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเปิดรายวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) ให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจเพื่อให้การศึกษारेื่องสิ่งแวดล้อม พัฒนานักเรียนให้มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบและมีจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัย

จึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 ว่าจะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง

เจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนของเขตการศึกษา 2 สามารถพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เป็นแนวทางกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อม และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปลูกฝัง สร้างเจตคติ และพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม)
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 32,652 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2539 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจคำตอบ (check list) ตอนที่ 2 เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 3 เจตคติเชิงพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และตอนที่ 4 พฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วจึงนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านพิจารณาความตรงของเนื้อหา ให้คำแนะนำ จากนั้นนำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงและหาคุณภาพของแบบสอบถาม นำผลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากคณะศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยเดินทางไปยังโรงเรียนเป้าหมาย และขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนในการจัดชั่วโมงให้นักเรียนได้ตอบแบบสอบถาม และบางส่วนจัดส่งทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 389 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.48 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจำกัดเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วไป ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหามลพิษทางอากาศ และปัญหาขยะมูลฝอย

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) จำนวน 395 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC⁺ (Statistical Package for the Social

Science/Personal Computer Plus) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่ ร้อยละ

6.2 เจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติเจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม จำแนกตามตัวแปรอิสระคือ ขนาดของโรงเรียน เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) โดยใช้ค่าสถิติที่ (t-test) ค่าสถิติเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way analysis of variance) และทดสอบคู่ของตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างด้วยการทดสอบแบบ Scheffe's

6.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัยและอภิปราย

1. นักเรียนมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี นักเรียนมีจิตสำนึกต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบ และจะประพฤติปฏิบัติตนในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนโดยส่วนรวม ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม จึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นักเรียนจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจติดตามข้อมูลข่าวสาร และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การศึกษาในระบบโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การมีเจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ถูกต้อง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกห่วงใยและมีความผูกพันต่อสิ่งแวดล้อม

2. นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีเจตคติเจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีเจตคติ เจตคติเชิง

พฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากมุ่งให้สถานศึกษาพัฒนา และส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้ประสานกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนักเรียน เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่มีความพร้อมในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และบุคลากร จึงมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตอบสนองนโยบายดังกล่าวได้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก นับว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ นักเรียน

3. นักเรียนเพศชายกับเพศหญิงมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากสภาพสังคมปัจจุบัน ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับความสนใจจากนักเรียนทุกเพศ ทุกวัย และมีความรู้สึกห่วงใยตระหนักว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตส่งผลให้นักเรียนเพศชายและเพศหญิงมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

4. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความตั้งใจ เอาใจใส่อยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่ครูสอนมีความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง มีความสนใจ ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา เข้าใจบทบาทของตนต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนมีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

5. นักเรียนที่เคยเรียนกับไม่เคยเรียนวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) มีเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม

และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะเป็นเพราะการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันสอดแทรกอยู่แล้วในทุกระดับชั้น และทุกเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนวิชาต่างๆ ได้มีบทบาทในการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน สื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ กลุ่มองค์กรเอกชนและองค์กรอิสระก็มีส่วนสำคัญในการช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง นอกจากนี้จากกล่าวได้ว่าวิชา ส 053 (ประชากรกับสิ่งแวดล้อม) พัฒนาขึ้นตามความจำเป็นในสถานการณ์ของโลก ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระยะเริ่มต้น มีความไม่พร้อมหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษไปว่าเนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่สอดแทรกอยู่ในวิชาต่างๆ

6. เจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก และอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากวัยของนักเรียนยังมีระบบการเรียนรู้อยู่ในระดับรูปธรรม ยังไม่อาจคิดอะไรมากไปกว่าในระดับนามธรรมได้ ถึงแม้ว่านักเรียนจะมีเจตคติที่ดี แต่นักเรียนยังไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ถูกต้องเป็นผลมาจากปัจจัยการอบรมสั่งสอนของสังคม ยังไม่เป็นที่พฤติกรรมที่พัฒนามาจากเจตคติที่แท้จริง นอกจากนี้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในปัจจุบันยังขาดการสร้างมโนทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่จะต้องปลูกฝังควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือเรื่องของค่านิยม ความรับผิดชอบ และจริยธรรมสิ่งแวดล้อม ระบบการสอนในปัจจุบันยังขาดเทคนิคที่ทำให้นักเรียนมีทั้งเจตคติที่ดี และการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อสิ่งแวดล้อม ขาดการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาให้เป็นปัจจุบัน กำหนดรูปแบบของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา และควรจัดวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้นเพื่อเสริมสร้างเจตคติ พฤติกรรม และคุณธรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้

อย่างต่อเนื่อง

2. ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักวิชาการผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อรับทราบนโยบาย แนวคิด และทิศทางของหลักสูตร เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตอบสนองนโยบายของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3. ควรมีการนิเทศก์ และติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ แก่ครูผู้สอนได้พัฒนาเทคนิควิธีการสอน ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างครูแกนนำ นำความรู้จากการอบรมไปขยายผลต่อไป

5. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นตัวอย่างของการจัดสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณธรรม และจริยธรรม

6. ครูผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น มีจิตสำนึก เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยไม่สร้างมลพิษให้สิ่งแวดล้อม มีวินัยในตนเอง วินัยทางสังคม เพื่อถ่ายทอดเจตคติที่ดีของครูแก่นักเรียน

7. ครูผู้สอนควรปรับกลยุทธ์ในการสอนเพื่อสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเจตคติ เจตคติเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมให้เกิดแก่นักเรียน ดังนี้

7.1 ควรสอดแทรกเรื่องค่านิยม ความรับผิดชอบ และจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานสำหรับการสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่ดี

7.2 ควรเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมจากสถานการณ์จริง และได้ลงมือปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เช่น ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนธรรมชาติ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์จริง เป็นต้น

7.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นทักษะกระบวนการ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ปัญหา สาเหตุ วิธีการป้องกัน การแก้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยครูมีบทบาทสำคัญในการจัดมวลประสบการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสค้นหา สืบสอบ และพิสูจน์ความสัมพันธของตนเองกับสิ่งแวดล้อม

7.4 ควรนำตัวอย่างของปัญหาสิ่งแวดล้อมมาเป็นกรณีศึกษา เช่น กรณีอุทกภัยภาคใต้ กรณีห้วยขาแข้ง กรณีไฟไหม้ป่าที่อินโดนีเซีย กรณีปรากฏการณ์เอลนีโญ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ นำไปสู่การสร้างทักษะการจัดการ และการตัดสินใจทางสิ่งแวดล้อม

7.5 สอดแทรกสิ่งแวดล้อมศึกษาในทุกระดับชั้นทุกเนื้อหาวิชา ดังนั้นครูผู้สอนควรได้มีโอกาสร่วมมือกันในการวางแผนการสอน การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อร่วมมือกันพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา

7.6 เนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่ครูนำมาสอนควรครอบคลุมทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และผสมผสานความรู้ ความเข้าใจ ทฤษฎีต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น ระบบนิเวศ กระบวนการทางธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ มลพิษ เศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ ค่านิยม จริยธรรม ฯลฯ เพื่อบูรณาการความคิดเหล่านี้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

7.7 ควรเริ่มสอนสิ่งแวดล้อมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว โดยเน้นให้นักเรียนได้เห็นความยุ่งยากซับซ้อนในการแก้ปัญหา และปกป้องสิ่งแวดล้อม เห็นความจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

7.8 ควรเน้นให้นักเรียนตระหนักว่าตนเองมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสังคมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีผลกระทบมาถึงตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2534. แผนแม่บทโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา พุทธศักราช 2534-2539. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. -----, 2535. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2535. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม.
- เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2527. "ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและแนวทางแก้ไข", เอกสารสรุปผลการสัมมนาแนวความคิดหลักในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับครู. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- บัณฑิต ดุลยรักษ์. 2538. "ครูกับการสร้างความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม", วารสารศึกษาศาสตร์. 10(มกราคม-มิถุนายน), 50.
- ปริญญา นุตาลัย. 2535. "ความเห็นเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของไทย", เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 31 ต.ค. - 1 พ.ย. 2535. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- วินัย วีระพัฒนานนท์. 2529. กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา : แนวคิดพื้นฐาน และการนำไปปฏิบัติสำหรับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สง่า สรรพศรี. 2533. "ปัญหาสิ่งแวดล้อม", วารสารภูมิศาสตร์. 15(3 พฤศจิกายน), 352.
- อรพินธ์ เขียมศิริ. 2521. "แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรถัย อาจอ่ำ. 2540. "ทัศนคติและพฤติกรรมสีเขียวเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม : ทฤษฎีและกรณีศึกษาจากฮ่องกง", วารสารนิเวศวิทยา. 24(มกราคม เมษายน), 34.
- อุบลพงษ์ วัฒนเสรี และคงศักดิ์ ธาตุทอง. 2528. รายงานการวิจัยการศึกษาด้านภาพและปัญหาของครูที่สอนเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Utsuomiya, Fukashi. 1975. "Development and Environment, Toward and Integrative Model", **Dissertation Abstracts International**. 36(July), 533A.